

ASPFJÄRILEN-SVERIGES VACKRASTE FJÄRIL

del 8

av Göran Ripler

Tidigare artiklar i Graphosoma: Del 1. Nr 3 1986
Del 2. Nr 3 1987
Del 3. Nr 2 1988
Del 4. Nr 3 1991
Del 5. Nr 1 1992
Del 6. Nr 1 1993
Del 7. Nr 3 1993

I detta avsnitt vill jag ta upp situationen i Schweiz för aspfjärilen. Jag har hämtat informationen ur Tagfalter und ihre Lebensräume. Arten. Gefährdung. Schutz. Schweizerischer Bund für Naturschutz. 1987.

Schweiz : Aspfjärilen är ingenstans talrik, populationstätheten är låg per ytenhet. Flygområdet är för det mesta mot ost och syd och utsatt för morgonsolen. Honan lägger ägg vid sydliga exponerade skogskanter. Liksom hos skimmerfjärilen tjänar ett särskilt högt träd, oftast en gammal ek, som rendezvousplats. Dess näringskällor är morgondagg, sockerexkrementer från bladlöss, utflytande trädssaft och exkrementer på marken. Blommor besöks sällan.

Utbredning : Hela Schweiz, men för det mesta mycket ovanlig. Schweiz har delats upp i 4 områden. Före 1920 var det inga större förändringar, den fanns i alla 4 områden. Mellan 1920 - 1970 fanns den bara intakt i ett område, i det andra en drastisk minskning, i det tredje enstaka fynd eller högst 2 kända populationer och i det 4:e området var den helt borta. Efter 1970 intakt i ett område, 2:a och 3:e området: enstaka fynd och helt borta i det 4:e .

Självfallet måste detta bero på något. Aspfjärilen är en del i en större helhet. För att förstå detta går vi långt tillbaka i tiden:

Upprepade gånger har det pratats om orsaken till rovdriften i de schweiziska skogarna under 17-1800 talet. Vid 1900 talet stod man inför ruinem. Erosion, bergras, översvämningar och torkkatastrofer liksom hungersnöd var följden. Katastrofen i den ofantliga förstörelsen av skogen ledde fram till till en av de erkända naturskyddssträvandena i Schweiz. Det fann slutligen sitt uttryck i den schweiziska skogsstadgan 1876.

Därmed hade runt IO 500 km² skog ett omfattande skydd - i alla fall en fjärdedel av landytan. Åtminstone en plats där vår natur ännu lever! Skogsdöden har nog fördyrat denna bild. Sedan mycket lång tid stämmer det inte längre med våra skogar. Många ekologiskt förnuftiga skogsvaktare varnar sedan lång tid för trenden i våra skogar, liksom jordbruken, dvs. efter fullständigt rena ekonomiska principer: att förvandla trädåkrar. Man har nog erkänt att bara naturfjärran, konstgjorda ekonomiskogar med påkostade och dyra ingrepp genom människan behövs för att överleva (ekonomiskt). Ju artificiellare skog, desto mer ansträngande skötsel.

Det ekologiska tänkandet i ämbetsverk för skogsväsendet, de flesta skogsdocenterna, många skogsämbetsmän och skogsvaktare är tyvärr inte ofta mycket för att titta i skogarna.

Väldigt många skogsinnehavare offerar ekologiska insikter/ omdömen till förmån för ett kortsiktigt profitttänkande.

Så går då också en fullständig serie skador på kontot intensifierade skogs(vårds)åtgärder. Angrepp, som i sammanhang med skogsdöden lyfts fram, ger dessutom anledning till större bekymmer. Då pratas det om intensivare skötsel och regleringar för att plantera "resistenta" trädarter, fackmän, ett massivt nät av skogsvägar, t.o.m. gödsling eller biocidinsatser i skogen.

Om än inte alla kräver verkligt handlande, så kommer riktningen på sparken att vara klart synlig. "De för en ekologiskt välbalanserad skogsskötsel" och bort till industriella träproduktionsytor.

Vid nyplanteringar i skogen skapas idag främmande växtplatser- barrträdsvirke i medeltal 70% och ännu mer: gran, lärkträd, svarttall och utländska trädarter som Douglasgran och Weymouthstall. Sådana barrskogsmonokulturer är inte bara mycket stormkänsliga, utan bildar också alltid åter hårdar (källor) för massförökning av barkborrearter. För dagfjärilarna bildar de oöverkomliga barriärer mellan löv- och blandskogar liksom öppna fält. Inte en enda dagfjäril finner ett livsrum i barrskogsmonokulturer.

För att öka avkastningen främjas ett tätt, symmetriskt trädbestånd. Planteringarna med jämnåriga kvistfria trästänger med snabbväxande arter förstör det viktigaste livsrummet för skogsfjärilar. Alla våra arter bebor skogsregionen med låg täckningsgrad, beståndsluckor med god solbelysning i skogskanter, områden med rikare ört- och buskskikt. Saknas sådana element i skogen försvinner skimmerfjärilarna, aspfjärilarna, sorgmantlarna, körsbärsfuksarna, de silverstreckade pärlemorfjärilarna, de prydliga pärlemorfjärilarna, skogsgräsfjärilarna, dårgräsfjärilarna och flera andra. De flesta av dessa arter är överallt sällsynta eller på många ställen alldeles försvunna.

ASPFJARILEN.....

Larverna till dessa arter lever på skogens gräs eller örter eller på skogsdungar av ringa ekonomisk nytta:sälg, asp, svartpoppel och annat. Dessa buskar blir regelmässigt avlägsnade och rensas ut från skogen. Borttagningen av buskar i skogsbryn och inne i skogen är en av de mest betydande skadeverkningarna för skogsfjärilarna.

Försvinnandet av gamla ekbestånd i våra skogar, gör överlevnadens omöjlig för flera arter i större delen av Schweiz. Också den stora skimmerfjärilen, som behöver gamla ekar som uppehålls- och parningsställe, och de båda ekarterna ek- resp. järneksnabbvinge är därvid drabbade.

Korsningen av den europeiska svartpopplen (*Populus nigra*) och den nordamerikanska *Populus deltoides* är en absolut följd av bestånd, som härstammar från skadesresistenta hybridpopplar. Hybridpopplen planteras ut på kalhyggen. För 2 av våra vackraste och under tiden mest hotade dagfjärilar, aspfjärilen och lilla skimmerfjärilen, har dessa poppelhybrider blivit en FODERFÄLLA - en DÖDSFÄLLA. Aspfjärilhonan känner inte skillnaden mot svartpopplen, den ursprungliga värdväxten och lägger sina ägg i stor omfattning på den förefintliga hybridpopplen. De unga larverna kan inte äta av deras blad, eftersom de är tjockare än de från svartpopplarna. De förstörs undantagslöst. Sedan kallar man trädet skadesresistent.

Skogar är som livsrum blomfattiga. Dess invånare har i överensstämmelse härmed anpassats. Många av dem livnär sig inte av nektar (när man ska studera fjärilarna) utan av bladlössens honungsdagg, av utflytande trädsav eller av mineraliskt stoff som man suger på fuktiga jordställen. Genom att tjära gatorna inne i skogarna och vid skogskanterna, blir alla näringsställen för skimmerfjärilar, aspfjärilar och delvis också sorgmantlar och körsbärsfuksar förstörda.

Omfattningen av skadorna på fjärilfaunan, som har blivit genom intensiva skogs(vårds)åtgärder är undersökt i Tyskland. Jämte den typiska skogsfjärilen är ett stort tal av andra arter mer eller mindre bundna till skogen. Särskilt stor är talet för skogsbrynsfjärilarna, som såväl kan påträffas inne i skogen som på den angränsande ängen. Så är 45 % av våra dagfjärilar i någon form knytten till skogen (Albrecht et al., 1986). Många av dessa arter lider alldeles speciellt under nyplantering av skog och uträtning av skogskanter.